

২২. উড়িয়া ভাষাৰ লগত অসমীয়া ভাষাৰ বৈসাদৃশ্য কিছুমান এনেধৰণৰ :

(ক) আধুনিক উড়িয়াত সকলো শব্দ স্বৰাস্ত।

(খ) মূৰ্ধন্য 'ণ' আৰু মূৰ্ধন্য 'ল' উড়িয়া ধ্বনি-তত্ত্বত বিশিষ্ট ধ্বনি।

(গ) কৰ্তাৰ বচন অনুসৰি ক্ৰিয়া-ৰূপৰ সলনি ঘটে (মণিস আছে, মণিস মানে অছন্তি)।

(ঘ) উড়িয়াত প্ৰতিধন্যাত্মক শব্দৰ গঠন এনেকুৱা : কাঠ-ফাঠ, ঘৰ-ফৰ, ইটা-ফিটা।

(ঙ) উড়িয়াত পঞ্চমী বিভক্তি আছে (বসা-ৰু 'থকা ঠাইৰ পৰা', গছ-ৰু 'গছৰ পৰা')।

(চ) একে শব্দ কিছুমানৰ দুয়ো ভাষাত অৰ্থবোৰ বেলেগ বেলেগ; যেনে— ঘৰ (অস. ঘৰ, উ. ঘৰ = কোঠা), পৰিবাৰ (অস. ঘৈণী, উ পৰিয়াল)।

(ছ) সকৰ্মক আৰু অকৰ্মক ক্ৰিয়া অনুযায়ী কৰ্তাৰ পিছত প্ৰথমা বিভক্তি যোগ হোৱা বা নোহোৱা প্ৰথা উড়িয়া ভাষাত পোৱা নাযায়।

২৩. উড়িয়া ভাষাৰ লগত অসমীয়া ভাষাৰ সাদৃশ্যও নথকা নহয়। অসমীয়াৰ নিচিনা উড়িয়াতো আৰম্ভণিত থকা সংস্কৃতৰ 'য' আৰু 'ৱ', 'জ' আৰু 'ব' ৰূপে উচ্চাৰিত হয়; যেনে— উড়িয়া জাই < যাত্ৰা; কাম. জাই, মা. অস. গৈ। উড়িয়া বাধ < ব্যাঘ্ৰ, অস. বাঘ। অসমীয়াৰ নিচিনা উড়িয়াতো নিৰ্দিষ্টতাৰ্চক প্ৰত্যয়— টাৰ ব্যৱহাৰ আছে; যেনে— অসুৰ-টা, বলদ-টা, গাই-টা (অস. অসুৰ-টো, বলদ-টো, গাইজনী, এটা, দুটা)। প্ৰাচীন অসমীয়াৰ বহু বচনৰ প্ৰত্যয় 'মানে' উড়িয়াত বহু

বচনৰ প্ৰত্যয়ৰূপে ব্যৱহৃত হয়। যেনে— মণিস মানে 'মানুহবোৰ'।^{২০} ইফালে মান্য উড়িয়া আৰু তাৰ পশ্চিমৰ উপভাষাৰ মাজত কিছুমান পাৰ্থক্য দেখা যায়। সেইবোৰৰ কিন্তু আন আৰ্য-ভাষাৰ লগত মিল আছে। এই উপভাষাটোত সকলো শব্দ স্বৰান্ত নহয়। মূৰ্ধন্য 'ল'ৰ ব্যৱহাৰ ইয়াত নাই আৰু তৎসম শব্দত মূৰ্ধন্য 'ণ' দন্ত্য 'ন'ৰূপে উচ্চাৰিত হয়। পশ্চিম-উড়িয়া উপভাষাৰ লগত কামৰূপী উপভাষাৰ কোনো কোনো ক্ষেত্ৰত সাদৃশ্য ধৰা পৰে : (কামৰূপী আৰু মান্য অসমীয়াৰ দৰে) পশ্চিম উড়িয়াৰ উচ্চ স্বৰধ্বনি মান্য উড়িয়াত নিম্ন স্বৰধ্বনিলৈ ৰূপান্তৰিত হয়; যেনে— উদা (প. উ.), ওদা (মা. উ.) [তু তামুল (কাম. তামোল (মা. অস.)] পশ্চিম উড়িয়াত অপিনিহিতিৰ স্বৰ 'ই'ৰ প্ৰয়োগ দেখা যায়, যেনে— পানী (মা. উ.) > পাইন (প.উ.), ওদা (মা.উ.) [তু তামুল (কাম. তামোল (মা. অস.)] পশ্চিম উড়িয়াত অপিনিহিতিৰ স্বৰ 'ই'ৰ প্ৰয়োগ দেখা যায়, যেনে— পানী (মা. উ.) > পাইন (প.উ.)। [তু. পানীটোপা (মা. অস.) > পাইন টপা (কাম.)]। পশ্চিম উড়িয়াত শব্দৰ মাজৰ অক্ষৰ লোপ হোৱাৰ লক্ষণ আছে; যেনে— মাকড়সা (মা. উ.), মাক্ড়া (প.উ.)। [তু. মকৰা (মা. অস.), মাক্ৰা (কাম.)]^{২১} ইত্যাদি।

২৪. মাগধী গোষ্ঠীৰ একেবাৰে পশ্চিমৰ ভাষা হৈছে ভোজপুৰী। অসমীয়া মান্য ভাষা, পুৰণি অসমীয়া ভাষা আৰু বিশেষকৈ কামৰূপী উপভাষাৰ ভোজপুৰী ভাষাৰে সৈতে সম্বন্ধ অতি ঘনিষ্ঠ। ভোজপুৰী আৰু কামৰূপীৰ মাজৰ সাদৃশ্যবোৰ এনেধৰণৰ— থইলী (কাম. থৈলা), বখান্ (কাম. বাখান্, মা. অস. বখান্), পুৰাণ, খেপ, আখড়া (কাম. আখৰা), খন্তা, পন্তা, পাঁতি (কাম. পাতি), কঁকৰি (কাম. কাইক্ৰাল), ভিজ্, সপন, কইলান (কাম. কৈলান), ভৰথ (কাম. ভৰাথ), মটুক, দোখ, ভাখা, মচিয়া (কাম. মাইচা), গাঁছ (কাম. গাছ), চেমনী (কাম. ধেম্নী), ৰূপা, নুন (কাম. নুন), লোহা (কাম. লহা), পূৰাঠ, দৰমাহা, গোক-বছক (কাম. গোক-বাচ্ক), তিন তিৰকা নৰ (কাম. তিনতিৰকা নউ), তোহন (কাম. তুহ্না), তুহাৰ (কাম. তুঁহাৰ)। ভোজপুৰীত পুৰণি অসমীয়া আৰু মান্য অসমীয়াৰ শব্দও পোৱা যায়; যেনে— ভিখাৰী, গৰম, জনম, কৰম, মূৰুখ, সুকুল (মা. অস. শুকুলা)

নগদ, দুবাৰ, কদম, পদুম ইত্যাদি। ভোজপুৰীত 'ৰ' ধ্বনিৰ প্ৰাধান্য দেখা যায়; যেনে—
 কৌৰা (অস. কোলা), কাজৰ (অস. কাজল), বৰধ (অস. বলধ, বলদ), ফাৰ (অস.
 ফাল)। সংখ্যাবাচক শব্দবোৰত ভোজপুৰীত সংস্কৃতৰ 'ষ'ৰ যেতিয়া 'ছ' উচ্চাৰণ
 হয়, অসমীয়াত তেতিয়া স (চ) উচ্চাৰণ হয়; যেনে— ষট্ > 'ছৰ, অস. চই
 (ছয়)। ভোজপুৰীত 'ষ'ৰ যেতিয়া স (চ) উচ্চাৰণ হয়, অসমীয়াত তেতিয়া 'স'
 উচ্চাৰণ হয়; যেনে— ষোড়শ > সোৰহ > সোল বোল); ষষ্টি > সাঠি > সাথি
 (ষাঠি)। প্ৰতিধ্বন্যাঙ্ক শব্দবোৰ ভোজপুৰীত এনেকুৱা; হাট-ৰাট, বাসন-ওসন, হাথী-
 ওথী, তেল-সেল। ভোজপুৰীত আন কিছুমান প্ৰয়োগ এনেধৰণৰ— উ ভাগে চাহতা
 'সি পলাবলৈ বিচাৰে', উ জাএ চাহতা 'সি যাবলৈ বিচাৰে'; আইল্ কৰল্ 'অহা কৰ'
 পঢ়ল্ কৰল্ 'পঢ়া কৰ' কহল্ কৰল 'কোৱা কৰ', ইত্যাদি।

২৫. চৰ্যাপদৰ ভাষা আৰু অসমীয়া ভাষাৰ সম্বন্ধই অসমীয়া ভাষাৰ বিদেহ-
 অঞ্চলৰ মৈথিলী ভাষাৰ লগত সম্বন্ধৰ বাতৰি দিয়ে; কিয়নো 'মৈথিলী ভাষাত
 বচনা কৰা প্ৰাচীনতম পুথি হৈছে বৌদ্ধ সিদ্ধাচাৰ্যসকলে বচনা কৰা চৰ্যাপদ নামৰ
 গীতবোৰ।' ২২ অসমীয়া মান্য ভাষা, উপভাষা, পুৰণি অসমীয়া ভাষা আদি বিবিধ
 স্তৰত অসমীয়া ভাষা আৰু মৈথিলী ভাষাৰ মিল প্ৰকট হয়। অসমীয়াৰ লগত
 সাদৃশ্য থকা মৈথিলী ধ্বনি, শব্দ আৰু প্ৰয়োগ কিছুমান এনে ধৰণৰ— বনীজ (অস.
 বণিজ), গমছা (অস. গামোচা), ভূখ (কাম. ভুখ/ভখ), সুৰাজ অস. সুৰজ (সূৰজ),
 হৌ (কাম.), নূৰী (মা. অসম. নুৰা, কাম. লুৰা.), গন্তি (কাম.), কম্‌তি (কাম.),
 ভূখল (পু. অস ভুখিল), মাৰামাৰি (কাম.), গাৰাগিৰি (কাম. গালাগালি), ঘৰামী
 (অস. ঘেৰামী), বতোলা 'অনাৱশ্যক কথা', দিনেক 'কোনো এদিন' (পু. অস.), তুহ
 (পু. অস. তুহ), তা দেখি (পু. অস. তা দেখহ), জাক, জাহেৰি (পু. অস. জাহাৰ),
 ঝাটে (পু. অস. ঝাটে)। ধ্বনিৰ পিনৰ পৰা চালে কামৰূপী উপভাষাত 'এ্যা' ধ্বনি
 [এ'] ধ্বনিৰ সংধ্বনি; কিন্তু মৈথিলীত 'এ্যা' বিশিষ্ট ধ্বনি। মৈথিলীতো অপিনিহিতিৰ
 প্ৰয়োগ আছে— গাৰি/গাইৰ 'গালি'।

২৫.১ ভোজপুৰীৰ নিচিনা মৈথিলী ভাষাটোও ৰ-প্ৰধান ভাষা। উদাহৰণ—
 মৈ. কপাৰ. অস. কপাল; মৈ. কাজৰ, অস. কাজল; মৈ. গাৰি, অস. গালি; মৈ.
 চাউৰ, অস. চাউল; মৈ. ডবৰা, অস. ডবলা (খেতি-পথাৰৰ); মৈ. বড়দ, অস.
 বলদ/বলধ। মৈথিলীৰ কিছুমান সুকীয়া প্ৰয়োগো আছে। সেইবোৰ অসমীয়া ভাষাৰে
 সৈতে নিমিলে—

- (ক) কিছুমান ক্ৰিয়াবিশেষণাত্মক শব্দ : ভোৰে 'ৰাতিপুৰা', ধাই 'তৎক্ষণাৎ',
নীচ 'তলত', উঁচ 'ওপৰত', লঘু লঘু 'লাহে লাহে', অনুদিন 'দিনে দিনে'।
- (খ) দাম-তাম 'টকা-চকা', আম-তাম 'আম-চাম'।
- (গ) কেন্ত 'কিমান', জেন্ত 'যিমান', তেন্ত 'তিমান', এন্ত 'ইমান'।
- (ঘ) অসমীয়া ভাষাৰ নিচিনা নাস্ত্যৰ্থক ৰূপটো ক্ৰিয়া ৰূপৰ লগত লগ লাগি
নাযায় ইত্যাদি।

২৬. ওপৰত দেখুৱা ধৰণৰ সাদৃশ্যই অসমীয়া ভাষাৰ ভাৰতীয় আন আৰ্য-
ভাষাৰে সৈতে সম্বন্ধ স্থাপন কৰে আৰু ইয়াৰ দ্বাৰা এইটো প্ৰমাণিত হয় যে অসমীয়া
ভাষাৰ প্ৰধান সুতিটো পশ্চিম ফালৰ পৰা বোৱা আৰ্য-সুতি। অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰধান
সুতিটো আৰ্যভাষাৰ সুতি বুলি কোৱাৰ আন এটা কাৰণ এয়ে যে ইয়াত ব্যৱহাৰ
হোৱা বেছিভাগ শব্দ প্ৰাচীন ভাৰতীয় আৰ্য-ভাষাৰ পৰা ধ্বনিৰ কিছু সলনি ঘটি
নাইবা প্ৰাচীন ভাৰতীয় আৰ্য-ভাষাৰ পৰা মধ্য ভাৰতীয় আৰ্য-ভাষাৰ মাজেদি বিকশিত
হৈ হোৱা অৰ্ধতৎসম আৰু তদ্ভৱ শব্দ। দৈনন্দিন জীৱনত ব্যৱহাৰ কৰা অনেক
অসমীয়া শব্দ (অংগ-প্ৰত্যংগৰাচক শব্দ, সংখ্যাৰাচক শব্দ, বিশেষণ শব্দ, সৰ্বনাম
শব্দ, ক্ৰিয়া শব্দ আদি) অৰ্ধতৎসম আৰু তদ্ভৱ। এই সংক্ৰান্তত ঘৰ, দুৱাৰ, হাত,
ভৰি, চকু, কাণ, নাক, দাঁত, জুই, পানী, ভাঘ, ভালুক, হাতী, ঘোঁৰা, গৰু, মাছ, কাছ,
গছ, নৈ, সোঁত, সাঁচা, মিছা, ভাল, দীঘল, মৰম, চেনেহ, এক, দুই, শ, মই, আমি,
তুমি, সি, খা, যা, ক, পঢ় আদি শব্দবোৰ চাব পাৰি। অসমীয়া শব্দ-বিভক্তি আৰু
ক্ৰিয়া-বিভক্তি কিছুমানৰ মূল সংস্কৃত ভাষাত পোৱা যায়। অসমীয়া ভাষাৰ মূল
আৰ্যসুতিত আন সুতিও আহি মিলিছে। এইক্ষেত্ৰত অসম আৰু অসমৰ ওচৰ-
পাঁজৰৰ ৰাজ্যসমূহত প্ৰচলিত অষ্ট্ৰিক আৰু বিশেষভাৱে চীন-তিব্বতীয় ভাষা-পৰিয়ালৰ
ভাষাসমূহৰ কথা উল্লেখ কৰিবলগীয়া। অনা-আৰ্য বা জনজাতীয় বা থলুৱা এই
ভাষাবোৰৰ প্ৰভাৱত অসমীয়া ভাষাটোৱে এটা সুকীয়া গঢ় ল'বলৈ সমৰ্থ হৈছে।
অসমীয়া ধ্বনিতত্ত্ব, ৰূপ-তত্ত্ব, শব্দ-ভাণ্ডাৰ অসমৰ ঠাইৰ নাম, নদীৰ নাম আদি
সকলো দিশতে এই ভাষাবোৰৰ প্ৰভাৱ আৰু অৱদান প্ৰচুৰ।

২৭. কোনো কোনো পণ্ডিতে অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰাচীনতাৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ
কৰি অসমীয়া ভাষাৰ লগত প্ৰাক্-বৈদিক আৰু বৈদিক ভাষাৰ যোগসূত্ৰ স্থাপন
কৰে। এই ক্ষেত্ৰত কালিৰাম মেধিয়ে অসমীয়া ভাষাত প্ৰাক্-বৈদিক উপাদানৰ বিষয়ে
আলোচনা প্ৰসংগত অসমীয়া শব্দ, অসমীয়া ধ্বনি, ধ্বনিতত্ত্ব আৰু ৰূপতত্ত্বৰ কিছুমান
বৈশিষ্ট্যলৈ আঙুলিয়াইছে। শব্দমালাৰ ক্ষেত্ৰত আতা 'ককাদেউতা', আবু 'আইতা',

ভাষা, বৈদিক, দেও, দেউতা 'মেঘ', বন 'কাম' আদি শব্দৰ যথাক্রমে গ্ৰীক অন্ত,
 পোষ্যক অক্ষয়, লেটিন অৰ-উচ্চ, লেটিন অৰ; গ্ৰীক গেৰ্ঘছ; জেন্দ দএৰ, গ্ৰীক দেও;
 গ্ৰীক দেওমাছ বৈ. বন শব্দৰ লগত সম্বন্ধ দেখুওৱা হৈছে। ধনিৰ ক্ষেত্ৰত অসমীয়াত
 (ব্যাকৰণী আৰু মান্য অসমীয়াত মুৰ্খন্য ধনিৰ অনুপস্থিতি আৰু সংস্কৃতৰ উদ্ভা
 বাদি (খ, ঙ, স)ৰ এটা ধনিত পৰিণতি [তু, গ্ৰীক 'X']; ধনিতত্ত্বৰ ক্ষেত্ৰত সংস্কৃতৰ
 'স' ধনিৰ 'ই'লৈ হোৱা পৰিৱৰ্তন। বৈ/সং. অসুব > অহুৰ (ঈবানী); সং. সম >
 গ্ৰীক হোমোছ) আৰু সংস্কৃতৰ 'ক্ষ' ধনিৰ ঈবানীত 'খ' 'য' ধনি আৰু অসমীয়াত
 হোৱা 'খ' ধনি; ৰূপতত্ত্বৰ ক্ষেত্ৰত বহুবচনৰ প্ৰত্যয় 'ইঁত' (ঈবানী হেত্তি) আৰু
 অপাদান কাৰকৰ বাবে ব্যৱহাৰ হোৱা পৰসৰ্গ 'পৰা'ৰ (ঈবানী পৰা) উল্লেখ কৰা
 হৈছে। বৈদিক উপাদানৰ ভিতৰত শব্দ-মালাৰ ক্ষেত্ৰত আপি 'ছোৱালী', ওত/উত
 'এলাহ', এনা/এনে; কুলী চৰাই, দাদুৰী, ভেম, মেনা (ম'হ) শব্দৰ যথাক্রমে বৈদিক
 আপি, উতি, এনা, কুলীক, তাদুৰী, ভেম, মেনা শব্দৰে সৈতে সম্বন্ধ দেখুওৱা হৈছে।
 আকৌ কিছুমান অসমীয়া শব্দৰ সংস্কৃততকৈ বৈদিক শব্দৰ ৰূপেৰে সৈতেহে ঘনিষ্ঠ
 সম্বন্ধটো বুজোৱা হৈছে। এইক্ষেত্ৰত অসমীয়া বাকল/বাকলি, সহ, শকত, চেতন,
 মখা, বিত আদি শব্দক ক্ৰমে ৰকল, সস, শকত, চেতনম্, মখ্‌স, বীত আদি শব্দৰ
 লগত সাঙোৰা হৈছে। অসমীয়া সৰ্বনাম শব্দ 'আমি' আৰু 'তুমি'ৰ ক্ৰমে প্ৰাক্-
 বৈদিক 'অস্মে' আৰু 'তুস্মে', কাই (কোন) ৰ বৈদিক 'কায়'; অসমাপিকাসূচক
 প্ৰত্যয় 'ই' (বৈ. ছি) আদিৰ উল্লেখো মন কৰিবলগীয়া।

২৮. ইফালে দেৱানন্দ ভৰালীয়ে লেখিছে— “আমাৰ মতে অন্ততঃ দ্বিতীয়
 প্ৰাকৃত যুগৰ আগতে অসমত এক ফৈদ আৰ্যে বসতি কৰিছিল আৰু সেই আৰ্যবিলাকৰ
 যিটো ভাষা আছিল সেইটো এবিধ আৰ্যভাষান্তৰ্গত আদি প্ৰাকৃত; সেই ভাষা দ্বিতীয়
 প্ৰাকৃত যুগত কিছুদূৰ পৰিৱৰ্তিত হৈ বৈষ্ণৱ যুগত বাহিৰৰ পৰা আৰু কিছুমান শব্দ-
 সম্পদ লৈ বৰ্তমান অসমীয়া ভাষাৰূপে দেখা দিছে। উচ্চাৰণৰ পৰা বুজিব পাৰি
 যে অসমত বসতি কৰা প্ৰথম আৰ্য খেল মাগধী আদি ভাৰতীয় প্ৰাকৃত ভাষা
 কওঁতা আৰ্যসকলতকৈ পৃথক। দৰ্দ্ৰী আৰু আৰোষ্ট্ৰিক ভাষা কওঁতা খেলৰ লগত
 অসমীয়া আৰ্য খেলৰ ওচৰা-উচৰি সম্বন্ধ আছিল।”^{২০} মুঠৰ ওপৰত অনা-বৈদিক
 ভাষা, বৈদিক ভাষা আদি প্ৰাকৃত ভাষা, মাগধী, অৰ্ধমাগধী, শৌৰসেনী, মাহাৰাষ্ট্ৰী,
 পৈশাচী, কামৰূপ আদি প্ৰাকৃত ভাষা আৰু অসমৰ থলুৱা (জনজাতীয়) ভাষাৰ

অৱতাৰণা

বিবিধ উপাদানৰ সংমিশ্ৰণত অসমীয়া ভাষাটো গঢ়ি উঠিছে আৰু সময়ত সাহিত্যিক ভাষাৰূপে সুপ্ৰতিষ্ঠিত হৈছে। এই ক্ষেত্ৰত দেৱানন্দ ভৰালিৰ এই মন্তব্যটোও মন কৰিবলগীয়া। ভৰালিৰ মতে অসমীয়া ভাষাটো অনা-বৈদিক আৰ্যসকলৰ মুখ্য বা প্ৰথম প্ৰাকৃত ভাষা, বৈদিক আৰ্যসকলৰ সংস্কৃত ভাষা, মধ্যযুগৰ ভাৰতীয় প্ৰাকৃত ভাষা, উত্তৰ ভাৰতৰ আধুনিক ভাষা আৰু অসমৰ ওচৰে-পাঁজৰে থকা অনা-আৰ্য ভাষাৰ উপাদানেৰে গঠিত।^{২৪}